

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук
Кафедра політичних наук і права

Кваліфікаційна робота бакалавра

ТЕМА

**ПОЛІТИЧНА МІФОЛОГІЯ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-
ВИЗВОЛЬНИХ РУХІВ**

Виконав: здобувач
освітнього ступеня бакалавра
денної форми навчання
ОПП «Політологія»
спеціальності 052 Політологія
(шифр і назва спеціальності)
Сорочан Іван Олегович
(прізвище, ім'я, по батькові)
Науковий керівник:
д.політ.н., професор.
(науковий ступінь, учене звання)
Наумкіна Світлана Михайлівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса - 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ.....	7
1.1.Поняття політичної міфології та її місце у політичній свідомості суспільства.....	7
1.2.Функції політичних міфів у процесі мобілізації суспільства.....	11
1.3.Політична міфологія як інструмент конструювання національної ідентичності.....	14
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНА МІФОЛОГІЯ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ РУХАХ: МЕХАНІЗМИ ТА ПРИКЛАДИ.....	19
2.1.Міфологізація історії та створення національних героїв.....	19
2.2.Використання міфів як інструменту мобілізації та легітимації боротьби...22	
2.3.Роль інформаційного простору у поширенні політичних міфів.....	26
РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	31
3.1.Вплив політичних міфів на розвиток державності та політичної культури.....	31
3.2.Трансформація політичної міфології в умовах сучасних конфліктів.....	35
3.3.Політична міфологія як фактор довгострокової легітимації влади та національних наративів.....	39
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

ВСТУП

У сучасному світі політика дедалі рідше існує лише у площині раціональних рішень, економічних інтересів чи дипломатичних домовленостей. Значна частина політичних процесів формується навколо символів, історичних образів, колективних уявлень та емоційних наративів, які впливають на суспільну свідомість значно сильніше, ніж сухі факти чи офіційні документи. Саме тому політична міфологія сьогодні залишається одним із найважливіших інструментів формування масової свідомості, мобілізації суспільства та легітимації політичної влади. Особливо яскраво це проявляється в умовах національно-визвольних рухів, коли суспільство переживає кризу, боротьбу за незалежність або процес формування власної державності.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що політичні міфи продовжують відігравати надзвичайно важливу роль у сучасних міжнародних та внутрішньополітичних процесах. У періоди революцій, воєн, боротьби за незалежність чи національного відродження саме політична міфологія часто стає основою консолідації суспільства. Через образи героїв, історичну пам'ять, символічні події та національні наративи формується відчуття єдності, спільної історичної долі та готовності до боротьби. Водночас політична міфологія може використовуватися не лише як інструмент національного об'єднання, а й як механізм маніпуляції суспільною свідомістю, виправдання авторитаризму чи агресивної політики держав.

Особливої актуальності дана проблема набуває в умовах сучасних інформаційних війн та глобальної політичної нестабільності. Сьогодні політичні міфи активно поширюються через соціальні мережі, цифрові медіа, масову культуру та інформаційні кампанії. У результаті вони здатні впливати не лише на внутрішню політику держав, а й на міжнародні конфлікти, міждержавні відносини та процеси формування національної ідентичності. Події російсько-української війни, інформаційне протистояння навколо

історичної пам'яті, використання імперських та реваншистських наративів у сучасній політиці ще раз продемонстрували, що політична міфологія залишається одним із найпотужніших інструментів боротьби за владу.

Проблематика політичної міфології досліджувалася багатьма зарубіжними та українськими науковцями. Значний внесок у вивчення політичного міфу зробили Р. Барт, Е. Кассіер, Ж. Сорель, М. Еліаде, К. Юнг, Б. Андерсон, Е. Сміт та інші. Вони розглядали політичний міф як форму символічного мислення, механізм конструювання колективної ідентичності та інструмент політичної мобілізації. Українські дослідники також дедалі активніше звертаються до аналізу політичної міфології в контексті національної пам'яті, державотворення та інформаційних війн. Проте в умовах сучасних конфліктів та нових цифрових форм поширення інформації проблема політичної міфології потребує подальшого комплексного дослідження.

Об'єктом дослідження є політична міфологія як феномен політичної свідомості та інструмент впливу на суспільство.

Предметом дослідження є особливості функціонування політичної міфології в умовах національно-визвольних рухів, механізми її формування, поширення та впливу на політичні процеси.

Метою дослідження є аналіз політичної міфології в умовах національно-визвольних рухів, визначення її ролі у формуванні національної ідентичності, мобілізації суспільства та легітимації політичної боротьби.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Проаналізувати поняття політичної міфології та її місце у політичній свідомості суспільства.
2. Дослідити функції політичних міфів у процесі мобілізації суспільства.
3. Визначити роль політичної міфології у конструюванні національної ідентичності.
4. Проаналізувати процес міфологізації історії та створення національних героїв у національно-визвольних рухах.

5. Дослідити використання політичних міфів як інструменту мобілізації та легітимації боротьби.
6. Охарактеризувати роль інформаційного простору у поширенні політичних міфів.
7. Визначити вплив політичних міфів на розвиток державності та політичної культури.
8. Проаналізувати трансформацію політичної міфології в умовах сучасних конфліктів.
9. Дослідити політичну міфологію як фактор довгострокової легітимації влади та формування національних наративів.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Історичний метод застосовано для аналізу розвитку політичної міфології у різні історичні періоди. Порівняльний метод дозволив зіставити особливості використання політичних міфів у різних національно-визвольних рухах. Метод політичного аналізу використовувався для дослідження впливу міфології на політичні процеси та формування суспільної свідомості. Також було використано елементи контент-аналізу для вивчення сучасного інформаційного простору та політичних наративів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження під час вивчення політичної науки, міжнародних відносин, інформаційної безпеки, політичної психології та історії політичних ідей. Окремі положення роботи можуть бути використані для подальших досліджень проблем політичної міфології, інформаційних війн та формування національної ідентичності в умовах сучасних конфліктів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися під час підготовки наукової роботи та можуть бути використані у виступах на студентських наукових конференціях, круглих столах та семінарах із проблем політичної науки, міжнародних відносин та інформаційної безпеки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ

1.1. Поняття політичної міфології та її місце у політичній свідомості суспільства.

Політична міфологія є одним із найдавніших і водночас найактуальніших явищ у розвитку людського суспільства. Попри технологічний прогрес, розвиток науки та формування раціоналістичної політичної культури, сучасна політика продовжує значною мірою функціонувати через символи, емоції, колективні уявлення та міфологізовані образи. Люди рідко сприймають політичну реальність виключно через сухі факти чи аналітичні конструкції. Значно сильніше на політичну свідомість впливають образи “героїв”, “ворогів”, “історичної місії”, “величі держави” або “національної трагедії”. Саме тому політична міфологія залишається одним із фундаментальних механізмів формування політичної свідомості суспільства.

Одним із перших мислителів, хто ґрунтовно проаналізував природу політичного міфу, був Е. Кассіерер. У своїй праці «Міф держави» він фактично довів, що міф не є лише пережитком примітивного суспільства, а продовжує активно існувати навіть у модерному світі. Е. Кассіерер зазначав: «У критичних ситуаціях людина завжди звертається до надзвичайних засобів» [23, с. 24]. Саме такими “надзвичайними засобами”, на його думку, і стають політичні міфи. Вони допомагають суспільству пояснювати складні процеси через емоційно зрозумілі символи та образи.

Ця думка особливо актуальна для періодів суспільних криз, революцій, воєн або економічної нестабільності. Коли суспільство опиняється у стані невизначеності, раціональні пояснення часто поступаються емоційним конструкціям. Люди починають шукати прості відповіді на складні питання, символічні образи та “історичну місію”, яка здатна пояснити їхнє місце у світі. Саме в цей момент політична міфологія починає виконувати функцію

психологічної стабілізації суспільства. Вона створює відчуття порядку навіть тоді, коли політична реальність є хаотичною та суперечливою.

Водночас важливо розуміти, що політичний міф не обов'язково означає відверту брехню чи фальсифікацію. Політичний міф - це передусім особлива форма колективного сприйняття політичної реальності [27, с. 41]. Він може базуватися на реальних історичних подіях, однак при цьому емоційно перебільшувати їх значення або перетворювати їх на символи національної долі. Саме тому політичні міфи мають надзвичайно сильний вплив на суспільство, адже вони працюють не лише через логіку, а через емоції, пам'ять та колективну ідентичність.

Надзвичайно важливий внесок у розуміння політичної міфології зробив Б. Андерсон у своїй концепції "уявлених спільнот". Він писав: «Нація - це уявлена політична спільнота» [21, с. 6]. Андерсон наголошував, що члени навіть найбільшої нації ніколи не зможуть знати один одного особисто, однак у їхній свідомості існує уявлення про спільність та єдність. Саме це уявлення і формується значною мірою через політичні міфи, історичну пам'ять та символічні наративи.

Саме тут і проявляється одна з ключових функцій політичної міфології. Вона створює у суспільстві відчуття "спільної історії", "єдиної долі" та "національної місії". Без подібних міфологізованих уявлень існування сучасних націй було б практично неможливим. Б. Андерсон дуже влучно підкреслював: «Спільноти слід розрізняти не за їхньою справжністю чи фальшивістю, а за стилем, у якому вони уявляються» [30, с. 48]. Саме тому політична міфологія стає важливим елементом формування національної свідомості та державної легітимності.

Політична міфологія особливо сильно проявляється у процесах державотворення та національного відродження. Після розпаду СРСР більшість пострадянських держав почали активно конструювати власні національні міфи. Україна звернулася до тем козацтва, боротьби за незалежність, визвольних змагань та історії Української Народної Республіки.

Країни Балтії формували образ “повернення до Європи” після десятиліть радянської окупації. Водночас Росія почала будувати власну політичну міфологію навколо “великої держави”, “історичної місії Росії” та культу перемоги у Другій світовій війні [29, с. 72].

Саме російський приклад є одним із найбільш показових у сучасному світі. Кремль активно використовує політичну міфологію як інструмент легітимації влади та зовнішньої політики. Міф про “вставання Росії з колін”, “оточення ворогами”, “історичну єдність росіян та українців” або “особливий цивілізаційний шлях” став центральним елементом сучасної російської політичної свідомості. Через ці міфи влада намагається пояснювати суспільству як внутрішні проблеми, так і зовнішню агресивну політику. Особливо помітно це проявилось після 2014 року та під час повномасштабної війни проти України, коли історичні міфи почали використовуватися як виправдання військової агресії.

Українські політологи також неодноразово звертали увагу на небезпеку політичної міфології в авторитарних режимах. Ю. Шайгородський зазначав, що політика завжди містить взаємодію реальності та міфу, а міфологізація політики особливо посилюється у кризові періоди [15, с. 94]. На його думку, політичний міф виконує функцію спрощення складної політичної реальності для масової свідомості. Саме тому авторитарні режими часто використовують міфи для мобілізації населення, створення образу “зовнішнього ворога” та виправдання власних дій.

Водночас політична міфологія характерна не лише для авторитарних держав. У західному світі вона також відіграє важливу роль, хоча часто набуває більш м’яких та символічних форм. Наприклад, у США тривалий час існував міф про “американську мрію”, “винятковість Америки” та її “особливу місію” у світі. Після терактів 11 вересня політична міфологія почала активно використовуватися для мобілізації суспільства у “війні з тероризмом”. Образ США як “захисника свободи” став важливим елементом американської політичної культури та зовнішньополітичної риторики.

Подібні процеси можна спостерігати і в країнах Європи. Французька політична культура значною мірою базується на міфах Французької революції та республіканських цінностях. У Польщі важливе місце займає міф “держави-жертви”, яка століттями боролася за власне існування між великими імперіями. У Великій Британії довгий час існував міф “глобальної британської величі”, який особливо яскраво проявився під час Brexit. Саме через міфологізований образ “повернення контролю” британські популісти змогли мобілізувати значну частину суспільства.

Важливу роль у поширенні політичної міфології сьогодні відіграють мас-медіа та цифровий інформаційний простір. Ю. Гайдук зазначав, що сучасні медіа фактично стали “творцями політичних міфів”. Соціальні мережі, телебачення, TikTok, Telegram та YouTube значно посилили емоційний характер політики. Люди дедалі частіше сприймають політичну реальність через короткі символічні образи, меми, відео та емоційні наративи, а не через глибокий раціональний аналіз [10, с. 91]. У результаті сучасна політика дедалі більше переходить у сферу емоційного сприйняття.

Особливість сучасної політичної міфології полягає ще й у тому, що вона дуже тісно пов’язана з інформаційними війнами. Авторитарні режими активно використовують міфи для формування образу “зовнішнього ворога”, мобілізації населення та виправдання власної політики. Саме тому політична міфологія сьогодні стала не лише елементом політичної культури, а й повноцінним інструментом геополітичного впливу. Через інформаційні кампанії, цифрову пропаганду та контроль над історичними наративами держави дедалі активніше борються за вплив на суспільну свідомість.

Отже можна зазначити, що політична міфологія є невід’ємною частиною політичної свідомості суспільства. Вона формує колективну пам’ять, національну ідентичність, політичні емоції та моделі сприйняття реальності. Політичні міфи здатні консолідувати суспільство у періоди кризи, мобілізувати людей до боротьби або легітимізувати владу. Водночас вони можуть ставати інструментом маніпуляції, радикалізації та інформаційного

контролю. Саме тому в сучасному світі політична міфологія залишається одним із найвпливовіших чинників політичного розвитку держав та міжнародних відносин.

1.2. Функції політичних міфів у процесі мобілізації суспільства.

Політичні міфи відіграють надзвичайно важливу роль у функціонуванні будь-якого суспільства, особливо в умовах політичних криз, революцій, воєн або процесів державотворення. Вони не лише формують певне бачення політичної реальності, а й виконують конкретні соціально-політичні функції, головною з яких є мобілізація суспільства. Саме через політичні міфи влада, політичні рухи або національні еліти здатні об'єднувати людей навколо спільної мети, формувати колективну ідентичність, створювати образ ворога чи героя та мотивувати суспільство до активних дій.

У політичній науці проблема функцій політичного міфу досліджувалася багатьма вченими. Одним із перших, хто звернув увагу на мобілізаційний потенціал міфу, був Ж. Сорель. У своїй праці «Роздуми про насильство» він розглядав політичний міф як емоційну силу, здатну об'єднувати маси навколо певної ідеї. Ж. Сорель зазначав: «Міфи не можна спростувати, оскільки вони є вираженням волі народу до дії» [29, с. 118]. Саме ця думка дуже чітко демонструє специфіку політичного міфу - він діє не через логічне переконання, а через емоційне залучення суспільства. Люди можуть не аналізувати міф раціонально, однак вони починають діяти під його впливом.

Однією з головних функцій політичного міфу є інтегративна функція. Вона полягає в об'єднанні суспільства навколо спільних символів, історичних образів та колективних цінностей. Політичні міфи створюють відчуття “єдиної нації”, “спільної долі” та “історичної місії”. Особливо важливо це для суспільств, які перебувають у стані війни, революції чи боротьби за незалежність. Саме через політичні міфи люди починають сприймати себе

частиною великої спільноти, готової до колективної боротьби.

Б. Андерсон у своїй концепції “уявлених спільнот” фактично пояснював цю функцію політичного міфу. Він зазначав: «Нація - це уявлена політична спільнота» [21, с. 6]. Це означає, що політична єдність великої кількості людей значною мірою існує саме на рівні колективного уявлення. Саме політична міфологія дозволяє людям відчувати зв'язок із тими, кого вони ніколи не бачили особисто.

Не менш важливою є мобілізаційна функція політичних міфів. Вона полягає у здатності спонукати суспільство до активних політичних дій. Політичний міф створює емоційний стан, у якому люди готові жертвувати власними інтересами заради “вищої мети”. Саме тому під час воєн або революцій політична міфологія набуває особливого значення. Через образи героїв, мучеників, історичних перемог або “боротьби добра зі злом” формується готовність суспільства до мобілізації та самопожертви.

Прикладом цього може бути український визвольний рух XX століття. Образи козаків, Української Народної Республіки, героїв Крут або діячів ОУН та УПА стали важливими елементами національної мобілізації. Особливо сильно ця міфологія активізувалася після 2014 року та в умовах повномасштабної російсько-української війни. Образ “боротьби за свободу”, “нації, що чинить спротив імперії”, або символіка українських військових стали частиною сучасної політичної мобілізації українського суспільства.

Водночас політичні міфи активно використовувалися і в авторитарних державах. Радянський Союз будував масштабну політичну міфологію навколо “великої революції”, “радянського народу”, “героїчного робітника” та культу перемоги у Другій світовій війні. Саме через ці міфи влада мобілізувала суспільство, легітимізувала політичний режим та формувала готовність населення до жертв заради “світлого майбутнього” [23, с. 61]..

Особливо показовим є приклад сучасної Росії. Кремль активно використовує міф про “велику державу”, “оточення ворогами” та “історичну місію Росії”. Через ці міфи суспільству пояснюються економічні труднощі,

міжнародна ізоляція та війна проти України. Саме політична міфологія дозволяє владі підтримувати високий рівень мобілізації населення навіть у кризових умовах.

Ще однією важливою функцією політичного міфу є легітимаційна функція. Політичні міфи допомагають владі пояснювати та виправдовувати власне існування. Через міфологізовані образи “історичної місії”, “захисту держави” або “боротьби із зовнішньою загрозою” політичні режими отримують моральне виправдання своїх дій. Е. Кассіерер зазначав, що політичний міф здатний створювати ілюзію природності та неминучості влади. Саме тому авторитарні режими так активно використовують історичні символи та міфологізовані наративи.

Важливою є також комунікативна функція політичного міфу. Політичні міфи значно спрощують складну політичну реальність. Суспільству набагато легше сприймати політичні процеси через прості символічні конструкції: “добро - зло”, “герой - ворог”, “нація - загроза”. Саме тому політична міфологія особливо ефективна у масовій політиці. Вона дозволяє швидко формувати суспільні настрої та створювати зрозумілі моделі політичного мислення.

Ю. Шайгородський зазначав, що політичний міф виконує функцію “спрощення політичної реальності для масової свідомості” [15, с. 94]. Це означає, що міфологія дозволяє перетворювати складні політичні процеси на емоційно зрозумілі образи. У сучасному інформаційному просторі це особливо важливо, оскільки більшість людей сприймає політику через короткі медійні повідомлення, символи та емоційні наративи.

У сучасному світі надзвичайно важливу роль у мобілізації через політичні міфи відіграють цифрові медіа. Соціальні мережі, TikTok, Telegram, YouTube та Facebook значно посилили швидкість поширення політичної міфології. Якщо раніше політичні міфи формувалися роками через літературу, освіту чи офіційну пропаганду, то сьогодні вони можуть створюватися та поширюватися практично миттєво. Саме тому сучасна політика дедалі більше

переходить у сферу емоційної мобілізації через цифровий інформаційний простір [12, с. 211].

Американський політолог М. Едельман зазначав: «Політика значною мірою є мистецтвом створення символічних образів» [25, с. 19]. Ця думка дуже точно відображає природу сучасної політичної мобілізації. У більшості випадків люди реагують не стільки на реальні політичні процеси, скільки на їх символічне та емоційне трактування. Саме тому політичні міфи здатні мобілізувати суспільство значно ефективніше, ніж раціональні політичні програми чи аналітичні аргументи.

Враховуючи це, треба зазначити, що політичні міфи виконують цілу систему важливих функцій у процесі мобілізації суспільства. Вони інтегрують суспільство, формують колективну ідентичність, легітимізують владу, спрощують політичну реальність та стимулюють людей до активних політичних дій. Особливо сильний вплив політична міфологія має у кризові періоди, коли суспільство потребує емоційних символів, образів та пояснень складної реальності. Саме тому політичні міфи залишаються одним із найефективніших інструментів політичної мобілізації як у демократичних, так і в авторитарних державах.

1.3. Політична міфологія як інструмент конструювання національної ідентичності.

Однією з найважливіших функцій політичної міфології є формування та конструювання національної ідентичності. Саме через політичні міфи суспільство починає усвідомлювати себе окремою нацією, формує уявлення про власне історичне минуле, “національну місію”, колективних героїв та ворогів. У сучасному світі національна ідентичність рідко існує виключно на основі етнічного чи мовного чинника. Значною мірою вона формується через символічний простір - історичну пам’ять, колективні міфи, політичні наративи

та образи минулого. Саме тому політична міфологія стає одним із головних інструментів державотворення та боротьби за контроль над суспільною свідомістю.

Проблема взаємозв'язку політичної міфології та національної ідентичності активно досліджувалася багатьма науковцями. Одним із найвідоміших дослідників цієї тематики був Б. Андерсон. Його відома теза, щос вже зазначалася у роботі; «нація - це уявлена політична спільнота», стала фундаментальною для розуміння природи сучасної нації. Б. Андерсон наголошував, що навіть мільйони людей, які ніколи не зустрінуться особисто, здатні відчувати себе частиною єдиного політичного організму саме завдяки спільним символам, історичній пам'яті та політичним міфам [21, с. 6].

Фактично політична міфологія створює “емоційну карту” нації. Через неї формується уявлення про те, хто є “своїм”, а хто “чужим”, хто є героєм, а хто ворогом. Саме тому національна ідентичність дуже часто будується не лише на позитивних символах, а й на протиставленні себе іншому народові чи державі. У кризові історичні періоди це протиставлення особливо посилюється.

Важливий внесок у дослідження політичної міфології зробив також Е. Сміт, який вважав, що сучасні нації формуються навколо “етносимволізму” - комплексу міфів, історичних образів, колективної пам'яті та символів минулого. Він зазначав, що жодна нація не може існувати без “міфу про спільне походження”. Саме цей міф створює відчуття історичної безперервності та єдності поколінь.

Політичні міфи особливо активно використовуються у процесах державотворення. Після розпаду імперій або великих політичних систем нові держави майже завжди починають формувати власну історичну міфологію. Саме так відбувалося після розпаду СРСР. Україна почала активно звертатися до тем козацтва, визвольних змагань, УНР та боротьби за незалежність. Країни Балтії формували національну ідентичність через образ “повернення до Європи” після радянської окупації. У Грузії та Вірменії значну роль почали

відігравати історичні міфи про боротьбу за виживання між імперіями.

Однак одним із найбільш показових прикладів використання політичної міфології для конструювання національної ідентичності є сучасна Росія. Після розпаду СРСР Кремль фактично почав створювати нову державну міфологію, яка мала компенсувати кризу російської ідентичності. Центральне місце у ній посів міф про “велику Росію”, “історичну місію російського народу” та “особливий цивілізаційний шлях”. Через ці образи влада намагалася сформувати у суспільстві відчуття імперської спадковості та історичної величі [30, с. 48].

Особливо активно ця політична міфологія почала використовуватися після приходу до влади В. Путіна. Кремль поступово сформував цілу систему міфів: “Росія як фортеця в облозі”, “оточення ворогами”, “захист російськомовних”, “відновлення історичної справедливості” та “єдність великоросів, малоросів і білорусів”. Саме останній міф став одним із ключових інструментів російської політики щодо України. Українців почали подавати не як окрему політичну націю, а як “частину великого російського народу”, яка нібито “штучно відокремлена Заходом”.

Особливо небезпечним стало активне використання імперської концепції “малоросів” та “великоросів”. Кремлівська пропаганда систематично просувала тезу про те, що українська ідентичність нібито є “штучним проєктом”, а українська державність - “історичною помилкою”. Саме через подібну політичну міфологію Росія намагалася виправдовувати власне втручання у внутрішні справи України та подальшу агресію. У результаті політичний міф перетворився на повноцінний інструмент інформаційної та геополітичної війни [37].

Надзвичайно показовим є приклад Криму та так званих “ЛДНР”. Після окупації Криму у 2014 році Кремль почав активно формувати міф про “повернення історичних російських земель”. У російському інформаційному просторі систематично поширювалися тези про “сакральний Крим”, “російський Севастополь” та “історичну помилку 1954 року”. Через ці

наративи Росія намагалася легітимізувати анексію півострова не лише перед власним населенням, а й перед міжнародною аудиторією.

Подібна політична міфологія використовувалася і на Донбасі. Так звані “ЛНР” та “ДНР” будували власну псевдоідентичність через міфи про “народ Донбасу”, “боротьбу з українським фашизмом” та “захист російської культури”. У результаті політична міфологія почала виконувати функцію не лише мобілізації населення, а й створення альтернативної політичної реальності, у якій Росія виступала “визволителем”, а Україна - “ворожою державою” [31, с. 188].

Ці процеси дуже добре демонструють, наскільки тісно політична міфологія пов’язана з демонізацією “іншого”. Для формування сильної національної ідентичності авторитарні режими часто створюють образ зовнішнього або внутрішнього ворога. У сучасній Росії таким “ворогом” стали Україна та Захід. Через медіа, освіту, кіно та офіційну риторику українців почали зображати як “зрадників спільної історії”, “маріонеток Заходу” або навіть “нацистів”. Саме через подібну демонізацію суспільство легше мобілізується навколо влади та підтримки війни.

Особливу роль у цьому процесі відіграє історична міфологія. Кремль активно використовує культ перемоги у Другій світовій війні як основу сучасної російської ідентичності. Будь-яка політична опозиція або критика російської політики часто автоматично подається як “зрада пам’яті предків” або “спроба переписати історію” [16, с. 318]. Таким чином історичний міф перетворюється на інструмент легітимації сучасної влади.

Українські політологи також звертають увагу на те, що політична міфологія є одним із головних інструментів сучасної інформаційної війни. Ю. Шайгородський зазначав, що політичний міф здатний створювати альтернативну модель реальності, яка поступово витісняє раціональне сприйняття політики. Саме тому боротьба за історичну пам’ять та національні наративи сьогодні фактично стала боротьбою за політичну суб’єктність держави.

Водночас політична міфологія не завжди має виключно негативний характер. У багатьох випадках саме вона допомагає націям виживати у критичні історичні моменти. Українська національна ідентичність значною мірою формувалася через міфи про козацьку свободу, боротьбу за незалежність та прагнення до державності. Саме ці символи сьогодні стали важливою частиною суспільної мобілізації під час війни.

Отже треба врахувати, що політична міфологія є одним із ключових інструментів конструювання національної ідентичності. Через історичні міфи, символи, образи героїв та ворогів формуються колективна пам'ять, політична свідомість та уявлення суспільства про власне місце у світі. Водночас політичні міфи можуть використовуватися як для національної консолідації, так і для маніпуляції, виправдання агресії та створення ворожих образів. Саме тому у сучасному світі боротьба за політичну міфологію дедалі більше стає боротьбою за контроль над національною ідентичністю та політичною свідомістю суспільства.

РОЗДІЛ 2

ПОЛІТИЧНА МІФОЛОГІЯ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ РУХАХ: МЕХАНІЗМИ ТА ПРИКЛАДИ

2.1. Міфологізація історії та створення національних героїв.

Одним із найважливіших механізмів політичної міфології є міфологізація історії та створення національних героїв. Саме через історичні міфи держави, політичні режими та ідеологічні системи формують колективну пам'ять суспільства, визначають “правильне” бачення минулого та створюють символічні образи, навколо яких відбувається політична мобілізація населення. У більшості випадків політична влада не просто інтерпретує історію - вона фактично конструює її у вигідному для себе вигляді, перетворюючи окремі історичні події або постаті на міфологізовані символи.

Проблема політичного використання історії досліджувалася багатьма політологами, істориками та соціологами. Французький дослідник П. Нора зазначав: «Пам'ять завжди є сучасною, вона живе у вічному теперішньому» [28, с. 8]. Саме тому політичні режими постійно намагаються контролювати історичну пам'ять суспільства, адже через неї формується політична ідентичність нації. Історія у цьому випадку перестає бути лише наукою про минуле - вона стає інструментом сучасної політики.

Не менш важливу роль відіграє процес створення “національного героя”. Політичний герой у міфологічному сенсі - це не просто історична постать, а символ певної ідеології, державної ідеї чи політичного режиму [25, с. 31]. Герої виконують мобілізаційну функцію: вони стають прикладом “правильної поведінки”, жертвності, вірності державі або ідеї. Через героїв суспільству передаються політичні цінності та моделі поведінки. Саме тому більшість політичних режимів активно займаються створенням культу певних історичних постатей.

Одним із найбільш показових прикладів політичної міфологізації історії

був Радянський Союз. Після Жовтневої революції більшовицька влада фактично почала створювати нову історичну реальність, у якій минуле повинно було працювати на легітимацію радянської системи [33, с. 512]. Громадянська війна у СРСР була подана не як складний внутрішній конфлікт, а як “героїчна боротьба народу проти ворогів революції”. Саме тоді почалося формування радянського пантеону героїв та демонізація всіх противників більшовиків.

Особливу роль у цьому процесі відіграли образи героїв Громадянської війни. Радянська пропаганда створила культ В. Чапаєва, С. Будьонного, Г. Котовського, М. Щорса та інших командирів Червоної армії. При цьому реальні історичні постаті часто значно ідеалізувалися або навіть частково вигадувалися у пропагандистських цілях. Наприклад, В. Чапаєв у радянській міфології перетворився на символ “простого народного героя”, який бореться за справедливість та революцію. Водночас білі офіцери та генерали систематично демонізувалися як “вороги народу”, “слуги імперіалізму” або “контрреволюціонери”. Таким чином більшовицька влада створювала дуже просту міфологічну модель: “героїчний народ” проти “ворогів революції” [31, с. 166].

Особливо важливу роль у формуванні цієї політичної міфології відігравав кінематограф. В. Ленін не випадково зазначав: «З усіх мистецтв для нас найважливішим є кіно» [33, с. 557]. Радянське керівництво дуже швидко зрозуміло, що кіно здатне формувати емоційну політичну свідомість значно ефективніше, ніж книги чи офіційні документи. Саме тому радянська кіноіндустрія стала одним із головних інструментів створення політичних міфів.

Одним із найвідоміших прикладів став фільм «Чапаєв» братів Васильєвих, який вийшов у 1934 році. Ця стрічка фактично створила міфологізований образ радянського героя нового типу – “простого, але геніального народного командира”. Фільм мав колосальний вплив на суспільство. В. Чапаєв перетворився не просто на історичну постать, а на

елемент радянської політичної релігії. Саме через кіно радянська влада формувала нову політичну свідомість та модель “правильного громадянина”.

Ще одним важливим прикладом став фільм С. Ейзенштейна «Олександр Невський» (1938), у якому центральне місце займала “битва на Чудському озері”. Насправді історичне значення цієї події у середньовіччі було значно менш масштабним, ніж це подавалося радянською пропагандою. Однак у політичній міфології СРСР О. Невський перетворився на символ “вічної боротьби Росії проти Заходу” [40, с. 371]. Особливо показовим є те, що німецькі лицарі у фільмі фактично були стилізовані під майбутніх нацистів. Таким чином радянське кіно ще до Другої світової війни почало формувати образ “зовнішнього ворога”, який загрожує російській державності.

Водночас СРСР активно створював і міфологію “правильних” українців - тих, хто підтримував радянську систему. Особливу увагу приділяли постатям, які мали українське походження, але були повністю інтегровані у радянський проєкт. Таким чином Кремль намагався демонструвати, що “справжні українці” нібито завжди були частиною “великого радянського народу”. У той же час українські діячі, які виступали за незалежність або захист української ідентичності, систематично демонізувалися як “буржуазні націоналісти”, “фашисти” чи “вороги народу” [7, с. 203]..

Подібні процеси відбувалися і в нацистській Німеччині. Там політична міфологія також стала основою формування нового типу національної ідентичності. Німецький народ у пропаганді Третього рейху подавався як “вища арійська нація”, яка має історичну місію та право на домінування. Важливу роль у цьому процесі відіграла кіноіндустрія, особливо діяльність Л. Ріфеншталь. Її фільми «Тріумф волі» та «Олімпія» стали фактично еталоном політичної пропаганди XX століття [25, с. 181].

Л. Ріфеншталь створювала не просто документальне кіно - вона формувала міф про “велич Німеччини”, “єдність народу” та культ А. Гітлера. Через масові сцени, символіку, архітектуру та емоційні образи її фільми створювали відчуття сакральності нацистської держави. Американський

дослідник С. Зонтаг зазначав, що естетика нацистської пропаганди будувалася на “культі сили, дисципліни та колективної величі”. Саме через подібну візуальну міфологію Третій рейх формував нову політичну свідомість німецького суспільства.

Політологи неодноразово наголошували, що політична міфологія особливо небезпечна тоді, коли вона починає витісняти критичне мислення та історичний аналіз. Е. Кассіерер зазначав, що політичний міф здатний перетворювати політику на форму “світської релігії”, де влада та ідеологія набувають майже сакрального характеру. Саме тому тоталітарні режими так активно використовували героїв, символи та історичні міфи - вони дозволяли формувати не просто політичну підтримку, а емоційну віру у державу та її “історичну місію” [23, с. 124]..

У сучасному світі процес міфологізації історії нікуди не зник. Більше того, цифрові медіа та соціальні мережі значно посилили можливості для створення нових політичних міфів. Держави дедалі активніше використовують історичні наративи для мобілізації суспільства, легітимації влади та виправдання зовнішньої політики. Саме тому боротьба за історичну пам'ять сьогодні фактично перетворилася на одну з форм сучасної інформаційної війни.

Треба зазначити, що міфологізація історії та створення національних героїв є одним із центральних механізмів політичної міфології. Через історичні образи, героїчні наративи та символічне трактування минулого політичні режими формують колективну пам'ять суспільства, легітимізують владу та мобілізують населення. Водночас історичні міфи можуть використовуватися як для консолідації нації, так і для виправдання агресії, авторитаризму та демонізації інших народів.

Саме тому проблема політичної міфології залишається надзвичайно актуальною і в сучасному світі.

2.2. Використання міфів як інструменту мобілізації та легітимації боротьби.

Політичні міфи завжди були одним із найефективніших інструментів мобілізації суспільства та легітимації боротьби. Вони дозволяють не лише пояснювати політичні процеси, а й формувати у масовій свідомості чітке уявлення про те, хто є “героєм”, а хто “ворогом”, що є “добром”, а що “злом”. Саме через політичну міфологію держави, політичні режими та ідеологічні рухи здатні виправдовувати насильство, війни, репресії або революції, подаючи їх як “історичну необхідність” чи “боротьбу за справедливість”. У результаті міф починає не просто впливати на суспільство - він фактично формує нову політичну реальність, у якій моральні межі між добром і злом поступово стираються або повністю змінюються місцями.

Політологи та соціальні філософи неодноразово наголошували, що головна сила політичного міфу полягає саме у його емоційному впливі на масову свідомість. Ж. Сорель у праці «Роздуми про насильство» зазначав: «Міф - це не опис речей, а вираження волі до дії» [25, с. 19]. Ця теза дуже точно пояснює природу політичної мобілізації. Люди часто готові підтримувати боротьбу не через раціональний аналіз ситуації, а через емоційне сприйняття міфологізованої картини світу. Саме тому політичні режими прагнуть створити максимально просту модель реальності: “ми” - добро, “вони” - зло.

Особливо сильно це проявляється у періоди воєн та революцій. Саме тоді політична міфологія починає працювати як механізм масової психологічної мобілізації. У кризових ситуаціях суспільство потребує не складних політичних пояснень, а емоційно зрозумілих символів, образів та наративів. Політичний міф створює відчуття “історичної правоти” боротьби та морального виправдання навіть найбільш жорстоких дій [23, с. 61]..

Надзвичайно показовим прикладом є пропаганда Першої світової війни. Практично всі держави-учасниці конфлікту використовували політичні міфи для мобілізації населення. У Британії та Франції війна подавалася як “боротьба

цивілізації проти варварства”. У Німеччині, навпаки, створювався міф про “оточену фортецю”, яка змушена захищатися від ворожого світу. Через плакати, газети, літературу та кіно суспільству нав’язувалося уявлення про те, що війна є не трагедією, а “священною місією” заради виживання нації. Саме тоді масова політична пропаганда вперше почала використовувати сучасні технології впливу на громадську свідомість.

Ще більш масштабно політична міфологія проявилася під час Другої світової війни. Нацистська Німеччина фактично побудувала всю свою державну ідеологію на системі політичних міфів. Через концепцію “арійської раси”, “історичної місії Німеччини” та “ворожої змови” нацистський режим створював для суспільства нову моральну реальність, у якій агресія, окупація та масове насильство подавалися як “захист німецького народу”. Саме політичний міф дозволив режиму А. Гітлера перетворити експансію та війну на “боротьбу за справедливість” в очах значної частини населення.

Американський дослідник Г. Лассуелл зазначав: «Пропаганда є управлінням колективними уявленнями за допомогою значущих символів» [27, с. 41]. Саме через символи та міфологізовані образи тоталітарні режими отримували можливість контролювати масову свідомість. Людина починала сприймати нав’язану державою реальність як єдину правильну.

Радянський Союз також активно використовував політичну міфологію для легітимації боротьби та мобілізації населення. Під час Другої світової війни радянська пропаганда створила міф про “Велику Вітчизняну війну” як “священну боротьбу радянського народу проти абсолютного зла” [31, с. 133]. Безумовно, боротьба проти нацизму мала реальний визвольний характер, однак радянська влада використала цю трагедію для формування майже сакральної політичної міфології. У результаті культ перемоги став основою легітимації радянської системи та одним із центральних елементів радянської ідентичності.

Особливість політичного міфу полягає ще й у тому, що він здатен повністю змінювати моральне сприйняття реальності. Через міфологію

наси́льство може подаватися як “героїзм”, агресія - як “визволення”, а репресії - як “необхідний захист держави”. Саме тому політична міфологія є надзвичайно небезпечним інструментом у руках авторитарних режимів. Вона дозволяє владі не просто пояснювати свої дії, а морально виправдовувати їх у свідомості суспільства.

У сучасному світі подібні механізми продовжують активно використовуватися. Одним із найяскравіших прикладів є російська політична пропаганда. Кремль систематично формує міф про “боротьбу Росії проти колективного Заходу”, “захист російськомовних” та “історичну місію Росії” [37]. Через ці міфи війна проти України подається не як агресія, а як “визвольна операція” або “боротьба проти нацизму”. Саме тут політичний міф фактично перевертає моральну реальність: агресор намагається представити себе жертвою, а жертву - ворогом.

Особливо небезпечним є те, що сучасні політичні міфи дуже швидко поширюються через цифровий інформаційний простір. Соціальні мережі, Telegram, TikTok, YouTube та цифрові медіа створили умови, у яких політична міфологія здатна миттєво охоплювати мільйони людей. У сучасному світі міф більше не формується десятиліттями - він може бути створений буквально за кілька днів через інформаційні кампанії, емоційні відео та масове поширення символічних образів.

Французький філософ Ж. Бодрійяр зазначав: «Сучасна війна дедалі більше перетворюється на війну образів і симуляцій» [22, с. 63]. У певному сенсі політичні міфи сьогодні дійсно починають замінювати реальність. Суспільство дедалі частіше реагує не на реальні події, а на їх медійне та символічне трактування. Саме тому інформаційна війна поступово стає не менш важливою, ніж військове протистояння.

Водночас важливим є питання: хто саме має право формувати політичні міфи? У демократичних суспільствах історична пам'ять та національні наративи формуються через суспільний діалог, науку, культуру та політичну дискусію. Однак в авторитарних державах право на створення “правильної

історії” фактично монополізує влада. Саме тому політичний міф стає не елементом культури, а інструментом контролю над суспільством. Через освіту, медіа, кіно та офіційну риторику держава визначає, що вважати “героїзмом”, а що “зрадою”.

Українські дослідники також наголошують, що політична міфологія є одним із головних інструментів сучасних інформаційних воєн. Ю. Шайгородський зазначав, що політичний міф формує “спрощену модель політичної реальності”, у якій складні історичні процеси перетворюються на боротьбу “своїх” і “чужих” [21, с. 119].. Саме через це політичні міфи надзвичайно ефективно впливають на масову свідомість та політичну мобілізацію суспільства.

Отже, політичні міфи є одним із найпотужніших інструментів мобілізації та легітимації боротьби. Вони здатні формувати політичну свідомість, створювати образи героїв та ворогів, виправдовувати насильство і навіть повністю змінювати моральне сприйняття реальності. У сучасному світі, де інформаційний простір став глобальним, політична міфологія перетворилася на один із ключових інструментів боротьби за владу, вплив та контроль над суспільною свідомістю.

2.3. Роль інформаційного простору у поширенні політичних міфів.

У сучасному світі інформаційний простір перетворився на один із головних інструментів формування політичної свідомості, національної ідентичності та масових суспільних настроїв. Якщо у XX столітті політичні міфи поширювалися переважно через друковану пресу, радіо, кіно або державну пропаганду, то сьогодні цифрові технології, соціальні мережі, відеоплатформи та месенджери дозволяють політичній міфології проникати практично в усі сфери життя суспільства [25, с. 194].. Інформаційний простір більше не є лише середовищем передачі новин - він став повноцінним полем

боротьби за контроль над колективною свідомістю.

Американський політолог Г. Лассуелл ще у XX столітті зазначав: «Пропаганда є управлінням колективними уявленнями за допомогою значущих символів» [27, с. 41]. У сучасному цифровому світі ця теза стала ще більш актуальною. Соціальні мережі, алгоритми рекомендацій, відеоконтент та цифрові платформи дозволили політичним міфам поширюватися з надзвичайною швидкістю та впливати на мільйони людей практично миттєво.

Особливість сучасного інформаційного простору полягає у тому, що політичний міф дедалі частіше починає замінювати собою реальність. Людина сприймає політичні події не безпосередньо, а через інформаційні образи, емоційні відео, меми, короткі повідомлення та символічні наративи. Французький філософ Ж. Бодрійяр зазначав: «Сучасний світ живе не реальністю, а симуляціями реальності» [22, с. 81]. У певному сенсі саме інформаційний простір створює для суспільства нову політичну дійсність, де міф часто стає сильнішим за факти.

Надзвичайно показовим у цьому контексті є приклад сучасної Росії. Після початку конфронтації із Заходом Кремль поступово почав створювати власний замкнений інформаційний простір, який повинен був забезпечити контроль над суспільною свідомістю та поширенням державної політичної міфології [12, с. 301]. Одним із ключових елементів цієї політики стало формування альтернативних платформ, підконтрольних державі або наближених до влади структурам. Саме тому у Росії почали активно розвиватися власні цифрові сервіси, відеохостинги та соціальні мережі.

Особливо показовим став розвиток платформи RuTube, яка фактично позиціонувалася як “російська альтернатива YouTube”. Формально вона подавалася як національна цифрова платформа, однак фактично стала одним із механізмів поширення державної пропаганди та політичної міфології. Через RuTube активно просувалися наративи про “історичну велич Росії”, “ворожий Захід”, “боротьбу за традиційні цінності” та “священний характер війни”. У результаті інформаційний простір почав дедалі більше перетворюватися на

інструмент політичної мобілізації населення [12, с. 344].

Подібні процеси спостерігаються і щодо створення російських месенджерів та цифрових екосистем. Російська влада дедалі активніше просуває ідею “цифрового суверенітету”, тобто формування власного контрольованого інформаційного середовища. Створення нових платформ та месенджерів, орієнтованих на внутрішній ринок, дозволяє владі не лише контролювати інформаційний простір, а й обмежувати вплив незалежних або західних джерел інформації. У результаті держава отримує можливість формувати власну інформаційну реальність для населення.

Особливо важливу роль у поширенні політичних міфів сьогодні відіграє масова культура. Музика, кіно, блогери та популярні артисти дедалі частіше стають інструментами політичної мобілізації. У сучасній Росії це особливо помітно на прикладі виконавців, які просувають державні та військово-патріотичні наративи. Одним із найбільш показових прикладів є співак SHAMAN, творчість якого побудована навколо образів “великої Росії”, “національної єдності” та “сакральної боротьби”. Через емоційну символіку, патріотичні тексти та масову популярність формується новий тип молодіжної політичної міфології [12, с. 267].

Подібну роль відіграє і російський музичний проєкт “Радіо Тапок”, який активно використовує історичну та військову тематику. Через музичний формат та сучасну стилістику молодій аудиторії подаються міфологізовані образи героїзму, війни та “історичної боротьби Росії”. У результаті музика поступово стає не лише елементом культури, а й інструментом формування політичної свідомості молодого покоління. Особливо небезпечним є те, що подібна пропаганда часто маскується під “патріотичне мистецтво”, а не сприймається як класична політична агітація.

Водночас важливо розуміти, що використання інформаційного простору для формування політичних міфів характерне не лише для авторитарних держав. Західний світ, попри демократичність та ліберальні цінності, також активно створює власні політичні наративи та міфи. Після терактів 11 вересня

у США сформувався потужний міф про “війну добра проти тероризму”. Через кіно, медіа та політичну риторику американське суспільство мобілізувалося навколо образу США як “захисника свободи та демократії”. У результаті навіть військові кампанії на Близькому Сході часто подавалися не як геополітичні інтереси, а як “моральна боротьба за свободу” [25, с. 194]..

Американський дослідник Н. Хомський неодноразово зазначав, що навіть демократичні медіа здатні виконувати функцію прихованої пропаганди. На його думку, сучасний інформаційний простір часто створює “допустимі рамки мислення”, у межах яких суспільству подається лише певна інтерпретація подій [24, с. 117]. Саме тому навіть у демократичних країнах політична міфологія залишається важливим елементом політичного впливу.

Окрему увагу слід приділити Північній Кореї, яка останніми роками також почала змінювати підходи до міжнародного інформаційного простору. Якщо раніше КНДР залишалася практично повністю закритою державою, то сьогодні північнокорейська влада дедалі активніше намагається формувати власний міжнародний образ через цифрові медіа, дипломатичні канали та контрольовані інформаційні ресурси. Північна Корея почала створювати образ “сильної та незалежної держави”, яка нібито успішно протистоїть світовим наддержавам. Через контрольовані відео, офіційні ресурси та навіть культурний контент КНДР намагається демонструвати власну “альтернативну модель розвитку”.

Особливість сучасного інформаційного простору полягає ще й у тому, що незалежні медіа дедалі частіше самі стають учасниками процесу міфологізації. У гонитві за переглядами, емоційністю та швидкістю інформації навіть незалежні ресурси нерідко починають використовувати спрощені наративи, емоційні образи та поляризацію суспільства. У результаті межа між журналістикою, пропагандою та політичним міфом поступово розмивається.

Українські дослідники також наголошують, що сучасний інформаційний простір став одним із головних полів інформаційної війни. Ю. Шайгородський зазначав, що політичний міф у цифрову епоху здатен надзвичайно швидко

трансформуватися та адаптуватися до нових умов [10, с. 91].. Саме тому сучасні держави дедалі активніше борються не лише за території чи ресурси, а за контроль над інформаційними потоками та суспільною свідомістю.

Важливу роль відіграє, інформаційний простір у сучасному світі став одним із головних механізмів поширення політичних міфів. Через соціальні мережі, цифрові платформи, кіно, музику, блогерів та масову культуру держави й політичні режими формують нову політичну реальність, у якій міф часто починає переважати над фактами. Особливо небезпечним є те, що сучасна політична міфологія здатна не лише впливати на суспільну свідомість, а й повністю змінювати моральне сприйняття політики, війни та влади. Саме тому боротьба за інформаційний простір сьогодні фактично стала боротьбою за контроль над політичною свідомістю суспільства.

РОЗДІЛ 3

НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ МІФОЛОГІЇ ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Вплив політичних міфів на розвиток державності та політичної культури.

Політичні міфи завжди мали величезний вплив на розвиток державності та формування політичної культури суспільства. Вони визначають не лише ставлення громадян до власної держави чи історії, а й формують саме бачення світу: хто є “своїм”, хто “ворогом”, яка держава нібито має “історичне право” на існування, а яка подається як “штучне утворення” [23, с. 61]. Саме через політичні міфи влада здатна впливати на масову свідомість, мобілізувати населення, виправдовувати війни, формувати національну ідентичність та підтримувати необхідний рівень політичної лояльності. У сучасному світі політична міфологія дедалі більше перетворюється не просто на елемент пропаганди, а на фундамент державної політики та інформаційної боротьби.

Особливо показовим у цьому контексті є приклад Російської Федерації. Після розпаду СРСР російське суспільство пережило серйозну кризу ідентичності. Для значної частини населення крах Радянського Союзу сприймався не як закономірний історичний процес, а як “національна катастрофа” та “припинення великої держави”. Саме в цей момент почалося формування нової російської політичної міфології, основою якої став образ “великої Росії”, що нібито втратила свій вплив через змову Заходу та внутрішню слабкість. У політичній культурі поступово почав укорінюватися міф про “вставання з колін”, який у майбутньому став одним із ключових елементів легітимації влади В. Путіна [33, с. 524].

Цей міф працював надзвичайно ефективно, оскільки він був побудований не лише на політичній риторичі, а й на емоційному факторі колективної образи. Російському суспільству постійно нав’язувалася думка,

що у 1990-х роках країна була “слабкою”, “приниженою”, а Захід нібито використав цей період для руйнування російської могутності. На цьому тлі В. Путін почав подаватися як лідер, який “повернув Росії силу та повагу”. Саме через цей політичний міф значна частина населення почала сприймати авторитаризм не як загрозу свободі, а як необхідний інструмент “порятунку держави”. Таким чином міфологія безпосередньо вплинула на політичну культуру Росії, де поступово почали домінувати лояльність до влади, культ сили та мілітаризація суспільної свідомості.

Не менш важливим став і міф про “русский мир”, через який Кремль намагався зберегти свій вплив над пострадянським простором, насамперед над Україною [31, с. 161]. До 2014 року російська політика щодо українців значною мірою будувалася не на відкритому конфлікті, а на механізмах “м’якої сили”. Російські телеканали, музика, серіали, радянська ностальгія, святкування 9 травня, георгіївські стрічки та постійні заяви про “братні народи” створювали інформаційне середовище, у якому частина українського суспільства продовжувала сприймати Росію як “близьку” державу. Саме так політична міфологія починала впливати на формування політичної культури та геополітичних орієнтирів громадян України.

Особливе значення у цьому процесі мав культ 9 травня. Російська влада поступово перетворила День перемоги з дня пам’яті про жертв Другої світової війни на потужний політичний символ. Центральне місце у ньому займала не трагедія війни, а культ державної сили, “великої перемоги” та “історичної місії Росії”. Георгіївська стрічка стала головним символом цієї міфології. Спочатку вона подавалася як “символ пам’яті”, однак після 2014 року остаточно перетворилася на символ російського реваншизму та агресії [24, с. 138]. Саме через подібні символи Росія поширювала власний вплив у країнах пострадянського простору та формувала політичну лояльність до російського інформаційного простору.

До 2014 року українське суспільство дійсно значною мірою перебувало під впливом різних політичних міфів. Для частини громадян важливими були

теми української державності, визвольної боротьби, козацтва та європейської інтеграції. Для іншої частини домінували радянська пам'ять, культ “Великої Перемоги”, російськомовний культурний простір та міф про “єдиний народ”. Російська пропаганда активно використовувала ці відмінності, створюючи в Україні проросійські політичні та інформаційні середовища [40, с. 367]. Саме тому до 2014 року Кремль мав досить значний вплив на частину українського інформаційного та політичного простору.

Після анексії Криму та початку війни на Донбасі російська міфологія різко змінилася. Якщо до цього домінувала риторика “братерства” та “спільної історії”, то після 2014 року українців дедалі частіше почали подавати як “зрадників”, “націоналістів”, “маріонеток Заходу” або навіть “нацистів”. Саме так політичний міф почав виконувати функцію демонізації противника. У російському інформаційному просторі поступово створювався образ України як “анти-Росії”, яка нібито існує лише як проєкт Заходу проти Москви.

Цікавим є і приклад трансформації російських пропагандистів. До 2014 року навіть окремі російські медійні діячі не ставили під сумнів належність Криму Україні. Однак після анексії риторика змінилася майже миттєво: Крим почали подавати як “історично російську територію”, а його окупацію - як “повернення додому”. Це дуже добре демонструє, наскільки швидко політична міфологія здатна змінювати інформаційну реальність. Те, що ще вчора визнавалося очевидним фактом, уже наступного дня починало подаватися як “історична несправедливість”.

Особливу роль у міфологізації відіграла стаття В. Путіна “Про історичну єдність росіян та українців”, опублікована у 2021 році [37]. У ній українська державність фактично подавалася як штучне утворення, а українська нація - як частина “великого російського народу”. Саме через подібні наративи Кремль намагався позбавити Україну права на окрему історичну та політичну суб'єктність. У результаті війна проти України почала подаватися не як агресія, а як “відновлення історичної справедливості”.

Після 2022 року російська політична міфологія остаточно перейшла у

стан тотальної воєнної мобілізації. Міфи про “братні народи” майже зникли, натомість центральне місце зайняли образи “денацифікації”, “боротьби з НАТО” та “екзистенційної війни Росії проти Заходу”. Російському суспільству почали пояснювати, що війна є не нападом, а “захистом батьківщини”. Саме так політичний міф повністю змінив моральну картину реальності: агресія почала називатися обороною, окупація - визволенням, а спротив українців - “нацизмом”.

Українська держава після 2014 року була змушена відповісти на цю інформаційну та міфологічну агресію власною політикою пам’яті. Особливо активним цей процес став за президентства П. Порошенка, коли розпочалася масштабна декомунізація. Йшлося не лише про перейменування вулиць чи демонтаж пам’ятників В. Леніну [5, с. 231]. Насправді це був процес символічного виходу України з радянсько-російського простору пам’яті. Українська держава почала активно повертати у публічний простір власних історичних діячів, символи та національні наративи.

Особливе місце у цьому процесі посіли постаті Т. Шевченка, діячів УНР, учасників визвольного руху, С. Бандери, Р. Шухевича та інших українських діячів, які раніше або замовчувалися, або демонізувалися радянською пропагандою. Саме через повернення цих постатей Україна почала активніше формувати власну політичну пам’ять та окрему політичну ідентичність. Це мало не лише культурне, а й безпекове значення, оскільки російська агресія показала, що контроль над історичною пам’яттю є частиною геополітичної боротьби.

Водночас українська влада почала активно протидіяти російському інформаційному впливу. Було обмежено діяльність частини російських телеканалів, заборонено радянську та російську символіку, посилено роль української мови та підтримку національної культури. Усе це стало спробою захистити український інформаційний простір від російської міфології та пропаганди. Саме після 2014 року в Україні почався процес переосмислення власної історії та формування нової політичної культури, яка дедалі більше

ґрунтувалася на державницьких та проєвропейських цінностях.

Після повномасштабного вторгнення 2022 року ці процеси лише посилилися. Для більшості українців остаточно зруйнувався міф про “братні народи”. Натомість сформувалася значно сильніша українська політична ідентичність, у центрі якої опинилися спротив, незалежність та боротьба за власну державу. Водночас почали формуватися нові українські політичні міфи - образ “незламної нації”, героїзація Збройних сил України, символіка Маріуполя, “кіборгів”, волонтерського руху та народного спротиву [2, с. 411]. Однак на відміну від російської міфології, ці образи базувалися не на вигаданій реальності, а на реальному досвіді війни та суспільної мобілізації.

Таким чином, політичні міфи мають колосальний вплив на розвиток державності та політичної культури. У Росії вони стали основою імперського реваншизму, авторитарної мобілізації та виправдання агресії. В Україні ж після 2014 року політична міфологія поступово перетворилася на інструмент деколонізації пам’яті, формування окремої національної ідентичності та захисту державності. Саме тому сучасне протистояння між Україною та Росією є не лише війною армій чи державних інтересів, а й боротьбою політичних міфів та моделей історичної пам’яті.

3.2. Трансформація політичної міфології в умовах сучасних конфліктів.

Політична міфологія в умовах сучасних конфліктів набуває особливого значення, оскільки війна у XXI столітті давно перестала бути лише військовим зіткненням армій. Будь-який масштабний конфлікт сьогодні супроводжується інформаційною боротьбою, де держави намагаються сформувати власну “правильну” версію подій, пояснити суспільству необхідність боротьби та створити моральне виправдання власних дій. Саме тому політичні міфи в сучасних війнах виконують не другорядну, а стратегічну функцію. Вони формують суспільну свідомість, мобілізують населення, створюють образи

героїв і ворогів та дозволяють владі легітимізувати навіть найбільш суперечливі рішення.

У сучасних конфліктах політичний міф виконує одразу кілька функцій. По-перше, він пояснює суспільству причини війни. По-друге, створює моральне виправдання для дій власної держави. По-третє, формує емоційний образ ворога, який поступово перестає сприйматися як політичний опонент, а починає виглядати як абсолютне зло [15, с. 102]. Саме через це політична міфологія є надзвичайно небезпечним інструментом, адже вона здатна перетворити складний міжнародний конфлікт на дуже просту модель “добра проти зла”, де будь-які дії власної сторони автоматично оголошуються правильними та історично необхідними.

Одним із найбільш показових прикладів трансформації політичної міфології стали війни в Югославії у 1990-х роках. Після розпаду соціалістичної Югославії політичні еліти різних народів почали активно використовувати історичні міфи для мобілізації населення. Сербські політики апелювали до Косовського міфу, який будувався навколо образу “історичної жертви сербського народу” та необхідності захищати “священні сербські землі”. У хорватському суспільстві активно використовувалися міфи про багаторічну боротьбу за незалежність та звільнення від “сербського домінування”. У результаті історія перестала бути лише наукою про минуле - вона перетворилася на інструмент політичної мобілізації та виправдання насильства [29, с. 153].

Югославський конфлікт продемонстрував, наскільки небезпечними можуть бути політичні міфи, коли вони поєднуються з етнічними страхами та пропагандою. Населенню нав'язувалася думка, що війна є не боротьбою за території чи владу, а “боротьбою за виживання нації”. Саме тому будь-який компроміс починав сприйматися як зрада народу та історичної пам'яті. У міфологізованій політичній свідомості ворог перестає бути просто противником - він перетворюється на загрозу самому існуванню нації.

Схожі процеси можна було спостерігати після терактів 11 вересня 2001

року у США. Американська військова кампанія в Афганістані подавалася не лише як відповідь на терористичну атаку, а як глобальна боротьба “цивілізованого світу проти тероризму”. Саме тоді виник політичний міф “війни з терором”, у межах якого США почали позиціонувати себе як державу, що захищає демократію, свободу та міжнародну безпеку [24, с. 138]. У короткостроковій перспективі цей міф дозволив мобілізувати американське суспільство та західних союзників, однак у довгостроковій - створив дуже спрощене бачення складних міжнародних процесів. Афганістан із його релігійними, племінними та соціальними особливостями почав сприйматися лише через призму боротьби “добра зі злом”.

Подібна логіка простежується і в конфлікті між США, Ізраїлем та Іраном у 2026 році. Після початку ударів по Ірану цей конфлікт дуже швидко набув міфологічного оформлення з усіх сторін. Для США та Ізраїлю центральним став образ “захисту світу від ядерної загрози”. Іран, своєю чергою, почав подавати війну як боротьбу проти “американського імперіалізму” та захист мусульманського світу від західної агресії [35]. Росія та Китай використали цей конфлікт як доказ того, що США нібито самі руйнують міжнародний порядок та провокують глобальну нестабільність. Таким чином одна війна одночасно стала частиною кількох різних політичних міфів, кожен із яких працював на власну аудиторію.

Особливо потужно політична міфологія проявилася у російсько-українській війні. Починаючи з 2014 року російська пропаганда активно формувала міфи про “захист Донбасу”, “утиски російськомовних”, “київську хунту” та “український нацизм”. Після повномасштабного вторгнення 2022 року ці наративи були значно посилені. До них додалися міфи про “денацифікацію”, “війну Росії проти НАТО” та “екзистенційний захист російської держави”. У результаті Кремль намагався подати власну агресію не як напад на незалежну державу, а як нібито “священну оборонну боротьбу”.

Окремої уваги заслуговує трансформація російської міфології після бойових дій у Курській області. Сам факт появи війни на території Росії став

серйозним ударом по старому кремлівському міфу про “стабільність” та “повний контроль ситуації”. Саме тому російська пропаганда почала дуже швидко створювати новий наратив: Росія нібито перетворилася на “фортецю в облозі”, а мешканці прикордонних регіонів - на “жертв українського терору” [12, с. 344]. Таким чином проблема слабкості російської оборони була переоформлена у політичний міф про “народну стійкість” та “захист батьківщини”.

Не менш показовою стала участь військових КНДР на боці Росії. Для Північної Кореї це стало не лише елементом військової співпраці, а й важливою частиною внутрішньої пропаганди. Режим Кім Чен Ина отримав можливість створити новий міф про “героїчних воїнів КНДР”, які нібито беруть участь у глобальній боротьбі проти Заходу. Північнокорейських військових почали подавати не як допоміжний контингент Росії, а як “воїнів міжнародного антизахідного фронту” [38]. У результаті навіть участь у чужій війні перетворилася на елемент внутрішньої політичної міфології КНДР.

Важливо розуміти, що сучасна політична міфологія працює значно швидше, ніж у минулі історичні епохи. Якщо раніше політичний міф формувався десятиліттями через освіту, літературу чи кіно, то сьогодні він може виникнути буквально за кілька днів через соціальні мережі, Telegram-канали, TikTok, відеоплатформи та цифрову пропаганду. Один символ, один відеоролик чи навіть окрема фраза політика можуть дуже швидко перетворитися на частину масової політичної свідомості. Саме тому сучасні війни дедалі більше стають не лише війнами армій, а й війнами інформаційних образів та політичних наративів.

Особливість сучасної політичної міфології полягає ще й у тому, що вона далеко не завжди повністю вигадує реальність. Дуже часто політичний міф спирається на реальні події, але кардинально змінює їхнє трактування. Реальні втрати перетворюються на “священну жертву”, агресія - на “оборону”, окупація - на “визволення”, а поразка - на “героїчний відступ”. Саме тому політичний міф є таким ефективним: він не обов’язково заперечує факти, але

змушує суспільство сприймати їх у вигідному для влади контексті.

Отже, сучасні конфлікти демонструють глибоку трансформацію політичної міфології. Вона стала більш гнучкою, емоційною, цифровою та адаптивною до нових інформаційних умов. Війни в Югославії показали, як історичні травми можуть бути використані для мобілізації суспільства. Афганістан продемонстрував можливості міфу “війни з терором”. Конфлікт між США та Іраном у 2026 році став прикладом одночасного існування кількох політичних реальностей навколо однієї війни. Російсько-українська війна довела, що політична міфологія здатна стати фундаментом агресивної державної політики та масової мобілізації населення. Саме тому в умовах сучасного світу боротьба за інформаційний простір та суспільну свідомість дедалі більше перетворюється на одну з головних складових глобальних конфліктів.

3.3. Політична міфологія як фактор довгострокової легітимації влади та національних наративів.

Політична міфологія у сучасному світі дедалі частіше використовується не лише як інструмент мобілізації суспільства під час криз чи конфліктів, а як механізм довгострокової легітимації влади. Особливо активно політичні міфи застосовуються в авторитарних та гібридних політичних режимах, де влада прагне створити для суспільства “правильну” картину держави, історії та ролі політичного лідера [23, с. 124]. У такій системі політичний міф починає виконувати функцію ідеологічного фундаменту держави: він пояснює, чому саме ця влада повинна залишатися при керівництві країною, чому суспільство має підтримувати чинний режим і чому будь-яка опозиція автоматично сприймається як загроза національній стабільності.

Одним із найбільш показових прикладів використання політичної міфології для легітимації влади є режим В. Путіна в Росії. Починаючи з 2000-

х років Кремль поступово сформував цілу систему державних міфів, які дозволили побудувати нову модель російської політичної ідентичності. Центральне місце у ній зайняли міфи про “велику Росію”, “оточення ворогами”, “історичну місію російського народу” та “відновлення державної величчя після хаосу 1990-х років”. У результаті В. Путін почав позиціонуватися не просто як президент, а як “рятівник держави”, який нібито повернув Росії силу та міжнародний авторитет. Саме через подібну політичну міфологію авторитарна централізація влади подавалася суспільству як необхідна умова стабільності та “національного відродження”.

Особливо важливу роль у легітимації російської влади відіграв культ “Великої Перемоги” у Другій світовій війні. Кремль поступово перетворив пам’ять про перемогу над нацизмом на один із головних елементів сучасної державної ідеології. Через масові святкування 9 травня, “Безсмертний полк”, мілітаризовані паради та героїзацію радянського минулого влада створювала образ Росії як держави-переможця та “головного захисника світу від нацизму” [31, с. 119]. У результаті будь-яка критика влади або російської зовнішньої політики часто почала подаватися як “зрада пам’яті предків” чи “спроба переписати історію”. Саме так історичний міф став елементом політичної легітимації сучасного режиму.

Не менш показовим є приклад О. Лукашенка в Білорусі. Після приходу до влади у 1994 році він поступово побудував модель державної легітимації на основі радянської ностальгії та міфу про “стабільність”. Білоруському суспільству постійно нав’язувалася думка, що лише сильна централізована влада здатна захистити країну від хаосу, економічного краху та “кольорових революцій” [40, с. 371]. О. Лукашенко активно використовував радянську символіку, міфи про “соціальну справедливість” та образ Білорусі як “острівця стабільності” серед нестабільного пострадянського простору. Саме через ці наративи режим отримував можливість пояснювати необхідність авторитарного контролю та обмеження політичних свобод.

Після протестів 2020 року політична міфологія режиму Лукашенка стала

ще більш агресивною. Протестувальників почали подавати як “маріонеток Заходу”, а будь-які заклики до демократичних змін - як “спробу знищити державу”. У результаті влада створила для своїх прихильників дуже просту міфологічну конструкцію: Лукашенко - це “гарант миру та стабільності”, а опозиція - “інструмент зовнішнього втручання”. Саме так політичний міф дозволив режиму частково зберегти підтримку частини населення навіть після масових протестів.

Ще одним показовим прикладом є політика В. Орбана в Угорщині. Формально Угорщина залишається демократичною державою, однак уряд В. Орбана активно використовує політичну міфологію для довгострокової легітимації влади. Центральне місце в угорському політичному дискурсі займає міф про “захист угорської нації” від зовнішніх загроз: міграції, “ліберального диктату Брюсселя”, глобалізму та втрати традиційних цінностей. Орбан систематично позиціонує себе як “захисника християнської Європи” та “останнього оборонця національного суверенітету” [24, с. 138].

Особливу роль у політичній міфології Орбана відіграє тема історичної травми Тріанонського договору 1920 року, після якого Угорщина втратила значну частину територій. Ця історична пам'ять активно використовується для формування образу “нації, яку постійно намагаються послабити зовнішні сили”. Саме через подібні міфи влада отримує можливість пояснювати необхідність сильної централізованої політики та конфронтації з частиною європейських інституцій.

Не менш важливим є приклад КНДР, де політична міфологія фактично стала основою існування держави. Режим Кім Чен Ина продовжує будувати легітимність влади через культ династії Кімів, міфологізацію боротьби проти “американського імперіалізму” та образ Північної Кореї як “фортеці, що самотужки протистоїть усьому світу” [40, с. 352]. Через освіту, медіа, культуру та повний контроль над інформаційним простором у суспільстві формується майже сакральне ставлення до влади. У результаті політична міфологія перетворюється на заміну політичної реальності.

У пострадянському просторі дуже показовим був і приклад В. Януковича. Його політична модель значною мірою спиралася саме на російські політичні міфи та інформаційний вплив Кремля. Через проросійські медіа активно просувалися наративи про “братні народи”, “спільну історію”, “необхідність дружби з Росією” та “небезпеку європейського шляху”. Саме через ці міфи влада В. Януковича намагалася легітимізувати відмову від європейської інтеграції та зберегти підтримку проросійськи налаштованої частини населення [12, с. 267].

Особливо яскраво це проявилось під час подій Євромайдану 2013–2014 років. Російська та проросійська пропаганда активно намагалася подати протести як “державний переворот”, “змову Заходу” або “загрозу російськомовним”. Сам Янукович у межах цієї міфології подавався як “законний президент”, який нібито захищає Україну від хаосу та “радикального націоналізму”. Саме через подібні політичні міфи Кремль у майбутньому намагався виправдати власне втручання у внутрішні справи України.

Сучасні авторитарні режими дедалі частіше використовують політичну міфологію не лише для внутрішньої мобілізації, а й для створення довгострокових національних наративів. Через історичну пам’ять, образи зовнішнього ворога, культ держави та героїзацію лідера влада формує для суспільства цілісну політичну картину світу. У такій системі громадяни починають сприймати чинний режим не як тимчасову політичну адміністрацію, а як “єдино можливу форму існування держави”. Саме тому політична міфологія є одним із найважливіших інструментів збереження авторитарної влади у сучасному світі.

ВИСНОВКИ

1. У ході дослідження було проаналізовано поняття політичної міфології та її місце у політичній свідомості суспільства. Встановлено, що політична міфологія є важливим механізмом формування колективного бачення політичної реальності, історичної пам'яті та національної ідентичності. Політичні міфи впливають на суспільство не лише через раціональне сприйняття інформації, а передусім через емоції, символи та колективні образи. Саме тому політична міфологія стала невід'ємною частиною сучасної політики, інформаційних війн та державної пропаганди.

2. У результаті дослідження було визначено основні функції політичних міфів у процесі мобілізації суспільства. Політичні міфи виконують інтегративну, мобілізаційну, легітимаційну та комунікативну функції. Вони дозволяють владі або політичним рухам об'єднувати суспільство навколо спільних символів, формувати образи героїв та ворогів і стимулювати готовність населення до боротьби або самопожертви. Особливо активно політична міфологія використовується в умовах воєн, криз та революцій, коли суспільство потребує емоційного пояснення складних політичних процесів.

3. Було визначено, що політична міфологія відіграє важливу роль у процесі конструювання національної ідентичності. Через історичні міфи, колективну пам'ять, символи та образи минулого суспільство формує уявлення про власну державу, націю та історичну місію. Особливо помітним це є у пострадянських державах, де політичні еліти активно використовували історичну пам'ять для формування нових державних ідентичностей. Водночас встановлено, що політична міфологія може використовуватися і як інструмент агресивної політики, зокрема через створення міфів про "історичну єдність народів", "зовнішніх ворогів" або "історичну справедливість".

4. У процесі дослідження було проаналізовано міфологізацію історії та створення національних героїв у національно-визвольних рухах. Встановлено, що політичні режими та національні рухи активно

використовують історичні постаті для формування колективної пам'яті та політичної мобілізації суспільства. Особливу роль у цьому процесі відігравали кіно, література, освіта та масова культура. На прикладі СРСР і Третього рейху було визначено, що створення героїчних образів та демонізація противників дозволяли владі формувати необхідну модель політичної свідомості населення.

5. Було досліджено використання політичних міфів як інструменту мобілізації та легітимації боротьби. Встановлено, що політичні міфи здатні створювати моральне виправдання війни, революції чи насильства, перетворюючи складні політичні процеси на символічну боротьбу “добра проти зла”. На прикладах Першої та Другої світових воєн, сучасних інформаційних кампаній та авторитарної пропаганди було доведено, що політична міфологія дозволяє владі змінювати сприйняття реальності та формувати необхідні суспільні настрої.

6. У ході дослідження було охарактеризовано роль інформаційного простору у поширенні політичних міфів. Встановлено, що сучасні цифрові технології, соціальні мережі, відеоплатформи та месенджери значно посилили вплив політичної міфології на суспільство. Особливо активно власні інформаційні екосистеми створюють авторитарні держави, зокрема Росія та Китай, які використовують контрольовані цифрові платформи для поширення державних наративів і пропаганди. Водночас було визначено, що навіть демократичні держави активно формують власні політичні міфи через медіа, масову культуру та політичну риторику.

7. У результаті дослідження було визначено вплив політичних міфів на розвиток державності та політичної культури. На прикладі Росії та України встановлено, що політична міфологія здатна безпосередньо впливати на формування політичної ідентичності громадян, їхнє ставлення до держави, війни та зовнішньої політики. Було доведено, що російська політична міфологія стала одним із фундаментів сучасного реваншистського та імперського курсу Кремля, тоді як в Україні після 2014 року почався процес

деколонізації пам'яті, декомунізації та формування власного державницького історичного наративу.

8. Було проаналізовано трансформацію політичної міфології в умовах сучасних конфліктів. Встановлено, що сучасні війни супроводжуються масштабною інформаційною боротьбою, у якій політичні міфи виконують функцію виправдання агресії, мобілізації населення та демонізації противника. На прикладах воєн у Югославії, Афганістані, конфлікту США та Ірану, а також російсько-української війни було доведено, що сучасна політична міфологія стала значно більш цифровою, гнучкою та швидкою. Інформаційний простір перетворився на один із головних інструментів формування суспільного сприйняття війни.

9. У ході дослідження було встановлено, що політична міфологія є важливим фактором довгострокової легітимації влади та формування національних наративів. На прикладах В. Путіна, О. Лукашенка, В. Орбана та інших політичних діячів було доведено, що авторитарні та гібридні режими активно використовують політичні міфи для створення образу “сильного лідера”, “держави-фортеці” або “захисту національних цінностей”. Водночас було встановлено, що через політичну міфологію влада отримує можливість не лише мобілізувати населення, а й формувати довгострокову модель політичної лояльності та виправдовувати обмеження демократичних свобод.

СПИСОК ВИКОРОСТИННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусів У. Політична міфологія як інструмент формування масової свідомості. *Гілея: науковий вісник*. 2021. № 167. С. 112–117.
2. Бойко О. Д. Історія України : підручник. 9-те вид., доповн. Київ : Академвидав, 2021. 720 с.
3. В'ятрович В. М. Наша століття: короткі нариси про довгу війну. Харків : КСД, 2020. 256 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
5. Декомунізація в Україні: законодавство, практика, політика пам'яті : монографія / за ред. Г. Касьянова. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 304 с.
6. Доній О. Політична культура та міфологія пострадянського суспільства. Київ : Смолоскип, 2018. 214 с.
7. Касьянов Г. Past Continuous: історична політика 1980-х – 2000-х. Україна та сусіди. Київ : Laurus, 2018. 420 с.
8. Коваль І. Міфи та історична пам'ять у сучасній політиці. *Політичне життя*. 2022. № 3. С. 45–52.
9. Литвин В. М. Історія України. Київ : Наукова думка, 2020. 824 с.
10. Майборода О. Політична міфологія в умовах інформаційної війни. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2021. № 2. С. 87–96.
11. Пахльовська О. Ave, Europa! Статті, доповіді, публіцистика. Київ : Пульсари, 2008. 656 с.
12. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Києво-Могилянська академія, 2015. 497 с.
13. Почепцов Г. Г. Пропаганда 2.0. Харків : Фоліо, 2018. 796 с.
14. Рябчук М. Дві України: реальні межі, віртуальні війни. Київ : Критика, 2003. 336 с.
15. Шайгородський Ю. Ж. Політика: взаємодія реальності та міфу.

Київ : Знання України, 2009. 400 с.

16. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ : Критика, 2005. 584 с.

17. Український інститут національної пам'яті. Про історичну єдність у “тюрмі народів”. URL: [УІНП](#) (дата звернення: 19.05.2026).

18. Українська правда. Розвідка Південної Кореї: КНДР втратила тисячі військових у війні РФ проти України. URL: [Українська правда](#) (дата звернення: 19.05.2026).

19. Ukrainian Association of Foreign Affairs. Декомунізація як елемент державної політики пам'яті. URL: [UA Foreign Affairs](#) (дата звернення: 19.05.2026).

20. Іщенко В. Політична міфологія та націоналізм у пострадянському просторі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 4. С. 33–48.

21. Anderson B. Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. London : Verso, 2006. 240 p.

22. Baudrillard J. Simulacra and Simulation. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1994. 176 p.

23. Cassirer E. The Myth of the State. New Haven : Yale University Press, 1946. 303 p.

24. Chomsky N., Herman E. Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media. New York : Pantheon Books, 1988. 412 p.

25. Edelman M. The Symbolic Uses of Politics. Urbana : University of Illinois Press, 1985. 196 p.

26. Hobsbawm E., Ranger T. The Invention of Tradition. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 320 p.

27. Lasswell H. Propaganda Technique in the World War. New York : Alfred A. Knopf, 1927. 233 p.

28. Nora P. Realms of Memory: Rethinking the French Past. New York : Columbia University Press, 1996. 642 p.

29. Sorel G. Reflections on Violence. Cambridge : Cambridge University

Press, 1999. 320 p.

30. Smith A. D. National Identity. Reno : University of Nevada Press, 1991. 226 p.

31. Snyder T. The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America. New York : Tim Duggan Books, 2018. 360 p.

32. Snyder T. Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin. New York : Basic Books, 2010. 560 p.

33. Suny R. The Soviet Experiment: Russia, the USSR, and the Successor States. Oxford : Oxford University Press, 2011. 800 p.

34. Taylor P. M. Munitions of the Mind: A History of Propaganda. Manchester : Manchester University Press, 2003. 344 p.

35. Reuters. Iran says peace proposal includes reparations after war damage. URL: [Reuters](#) (date of access: 19.05.2026).

36. Reuters. Trump says US may strike Iran again if necessary. URL: Reuters (date of access: 19.05.2026).

37. Kremlin. On the Historical Unity of Russians and Ukrainians. URL: [Kremlin.ru](#) (date of access: 19.05.2026).

38. United24 Media. Russia promises monument for North Korean troops fighting for Russia. URL: [United24 Media](#) (date of access: 19.05.2026).

39. Applebaum A. Twilight of Democracy: The Seductive Lure of Authoritarianism. New York : Doubleday, 2020. 224 p.

40. Arendt H. The Origins of Totalitarianism. New York : Harcourt Brace, 1973. 576 p.

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Іван Сорочан

Співавтор:

Назва: ПОЛІТИЧНА МІФОЛОГІЯ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ РУХІВ

Науковий керівник: Завідувач кафедри Світлана Наумкіна

Підрозділ: Кафедра політичних наук і права

Коефіцієнт подібності 1: 1.21%

Коефіцієнт подібності 2: 0%

Мікропробіли: 3

Заміна букв: 0

Інтервали: 0

Білі знаки: 0

Дата створення звіту: 2026-05-27 20:16:22.0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

☒ Запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагіатом. Рівень подібності не перевищує допустимої межі. Таким чином робота незалежна і приймається.

☐ Запозичення не є плагіатом, але перевищено граничне значення рівня подібностей. Таким чином робота повертається на доопрацювання.

☐ Виявлено запозичення і плагіат або навмисні текстові спотворення (маніпуляції), як передбачувані спроби укриття плагіату, які роблять роботу невідповідною вимогам законодавства (Ст. 32. ЗУ Про вищу освіту, пункт 3.1, Ст. 42. ЗУ Про освіту) та вимог НАЗЯВО (Критерій 5), а також кодексу етики і процедур. Таким чином робота не приймається.

Обґрунтування:

Дата

експерт